

Zpráva o vztazích

Smyslem § 87 odst. 2 z. o. k. je nastolit dodatečnou rovnováhu tam, kde již ke jmenování znalce došlo, vyjde-li zejména ze znaleckého posudku (ex post) najevo, že zpráva o vztazích byla vypracována řádně a že návrh byl zjevným zneužitím práva. To ovšem neznamená, že je možné, aby soud v řízení o jmenování znalce (tedy před tím, než bude znalec jmenován) polevil při zjišťování, zda existují objektivní (navrhujícím společníkem v návrhu tvrzené a dokládané) nedostatky (vady) zprávy o vztazích, které zakládají důvodné pochybnosti o jejím řádném vypracování (tedy i při zjišťování, zda není uplatněný návrh zjevným zneužitím práva). Opačný výklad by kolidoval s principem proporcionality a znamenal by, že soudy v řízení o jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích a priori rezignují na zajištění spravedlivé ochrany soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků řízení.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 27 Cdo 451/2020-147 ze dne 31.8.2021)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci navrhovatele Čiperný Grunt s. r. o., se sídlem v O., zastoupeného Mgr. M.G., advokátem, se sídlem v O., za účasti 1) Dostihového spolku a. s., se sídlem v P., zastoupeného Mgr. R.M., advokátem, se sídlem v H.K., a 2) Ostravské znalecké a. s., se sídlem v O., o jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích, vedené u Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích pod sp. zn. 2 Nc 4202/2019, o dovolání Dostihového spolku a. s. proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 9. 2019, č. j. 14 Cmo 225/2019-107, tak, že usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 9. 2019, č. j. 14 Cmo 225/2019-107, se ruší a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

[1] Navrhovatel se svým návrhem (doručeným soudu prvního stupně 29. 3. 2019) domáhá, aby soud, jmenoval znalce pro účely přezkumu zprávy o vztazích za účetní období roku 2017 (dále jen „zpráva o vztazích“) společnosti Dostihový spolek a. s. (dále jen „společnost“).

[2] Návrh odůvodňuje tím, že existují oprávněné pochybnosti o správnosti závěrů uvedených ve zprávě o vztazích ohledně toho, že společnosti nevznikla újma, když s A.C. (identifikační číslo osoby XY) [dále jen „společnost A.C.“] - jejímž jediným společníkem je J. K.- uzavřela smlouvu o podnájmu prostor sloužících k podnikání (na tribuně D) [dále jen „smlouva o podnájmu“] s tím, že společnost A.C. bude jediným výhradním poskytovatelem cateringových služeb.

[3] J. K. je přitom ovládající osobou společnosti, což podle tvrzení navrhovatele jednoznačně plyne z akcionářské dohody o výkonu hlasovacích práv při obsazování volených orgánů společnosti, která nahradila „dřívější akcionářskou smlouvu obdobného obsahu“ a kterou navrhovatel, Statutární město Pardubice a J. K. uzavřeli (jako akcionáři společnosti mající akcie společnosti o souhrnné jmenovité hodnotě 86,38 %) v únoru 2018.

[4] Krajský soud v Hradci Králové - pobočka v Pardubicích usnesením ze dne 2. 4. 2019, č. j. 2 Nc 4202/2019-56:

1) jmenoval jako znalce pro přezkum zprávy o vztazích Ostravskou znaleckou a. s., se sídlem v Ostravě, Na Prádle 3389/8a, PSČ 702 00, identifikační číslo osoby 26838745 (dále jen „znalec“) [výrok I.],

2) uložil společnosti povinnost poskytnout znalci potřebnou součinnost pro vypracování znaleckého posudku (výrok II.),

3) uložil navrhovateli, aby zaplatil soudní poplatek (výrok III.), a

4) rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok IV.).

[5] Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

1) Základní kapitál společnosti činí 13.286.000 Kč.

2) Navrhovatel má 2.301 kmenových akcií společnosti na jméno o jmenovité hodnotě 1.000 Kč a 2.301 kmenových akcií společnosti na jméno o jmenovité hodnotě 300 Kč.

3) Navrhovatel, Statutární město Pardubice a J. K. (jako akcionáři společnosti mající akcie společnosti o souhrnné jmenovité hodnotě 86,38 %) uzavřeli v únoru 2018 akcionářskou dohodu o výkonu hlasovacích práv při obsazování volených orgánů společnosti (dále jen „akcionářská dohoda“).

4) J. K. je ovládající osobou společnosti A.C.

5) Představenstvo projednalo zprávu o vztazích 3. 12. 2018 a do sbírky listin ji uložilo 13. 12. 2018.

6) Ve zprávě o vztazích je J. K. (vedle navrhovatele a Statutárního města Pardubice) označen jako jedna ze tří ovládajících osob společnosti s tím, že smlouva o podnájmu je uvedena v přehledu vzájemných smluv mezi společností a ovládajícími osobami, resp. mezi společností a ostatními osobami ovládanými stejnou ovládající osobou.

7) Ve zprávě o vztazích je uvedeno, že „všechny smluvní vztahy (...) byly uzavřeny za obvyklých obchodních podmínek“ a že „ze vztahů mezi ovládající osobou a osobou ovládanou ani ze vztahů mezi ovládanou osobou a dalšími osobami ovládanými stejnou ovládající osobou nevyplynuly pro ovládanou osobu žádné nevýhody.“

[6] Při posuzování důvodnosti návrhu soud prvního stupně nejprve konstatoval, že navrhovatel je kvalifikovaným akcionářem společnosti. Dále uvedl, že navrhovatel uplatnil právo navrhnout jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích v zákonné lhůtě. Poté soud (s odkazem na usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 1. 2010, sp. zn. II. ÚS 149/10, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2013, sp. zn. 29 Cdo 799/2012) zrekapituloval, že účelem řízení o jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích není samotný přezkum zprávy o vztazích, nýbrž jen „zjištění důvodu pro jmenování nezávislé a nestranné osoby k jejímu posouzení“; teprve znalcem zjištěné nedostatky „mohou být podkladem k uplatnění nároku na náhradu škody.“

[7] Soud dále uvedl, že „posouzení újmy (...) je analytickou částí zprávy, která doplňuje předchozí částí zprávy týkající se vztahů mezi ovládanou a ovládající osobou.“ Proto „nebude postačovat prosté konstatování (...), že újma nevznikla a smluvní vztahy byly uzavřeny za podmínek obvyklých v obchodním styku.“ Ve zprávě o vztazích „bude nutno (...) uvést, v čem jsou konkrétně spatřovány výhody, případně i nevýhody vztahu mezi ovládanou a ovládající osobou (respektive zda převládají výhody či nevýhody a následná rizika), a to nepochybně pro každý smluvní vztah uzavřený mezi ovládanou osobou a osobami ovládajícími jednotlivě.“ Pouze „na základě takového analytického

rozboru lze následně konstatovat, zda ovládané osobě vznikla či nevznikla újma,“ dodal soud.

[8] Takový „rozbor“ (zejména ve vztahu ke smlouvě o podnájmu) podle soudu zpráva o vztazích neobsahuje, neboť se omezuje na všeobecné konstatování zahrnující všechny smluvní vztahy uzavřené mezi společnostmi a ovládajícími osobami. Proto její obsah může vzbuzovat pochybnosti, a návrh na jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích je tak důvodný.

[9] K odvolání společnosti Vrchní soud v Praze (aniž ve věci nařizoval jednání) usnesením ze dne 17. 9. 2019, č. j. 14 Cmo 225/2019-107, potvrdil usnesení soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

[10] Odvolací soud nejprve uvedl, že návrh na jmenování znalce může kvalifikovaný akcionář v zákonem stanovené jednorocní prekluzivní lhůtě podat vždy, domnívá-li se, že zpráva o vztazích nebyla vypracována řádně. „Sankcí“ proti šikanózním, (resp. neodůvodněným), návrhům je podle soudu „možný přenos povinnosti hradit odměnu znalce na samotného navrhovatele.“

[11] Osobu znalce podle odvolacího soudu není navrhovatel povinen v návrhu označit, avšak „zákon mu tuto možnost nezakazuje, přičemž odvolací soud takovým návrhem vázán není.“ Skutečnost, že navrhovatel výslovně navrhuje jmenování určitého znalce, sama o sobě nezakládá žádné pochybnosti o podjatosti znalce. Pokud by ovšem znalec nepostupoval nestranně, může jej soud odvolat a jmenovat nového znalce.

[12] Odvolací soud zdůraznil, že právní úprava účinná do 31. 12. 2020 ukládala soudu, aby o návrhu na jmenování znalce rozhodl do 15 dnů ode dne doručení návrhu, jinak platilo, že navrženého znalce schválil. Z toho podle odvolacího soudu vyplývá, že důvody, které navrhovatele vedly k podání návrhu, soud s ohledem na krátkou dobu k vydání rozhodnutí „blíže nezkoumá“ a „k podání návrhu postačí pouze domněnka navrhovatele, že zpráva nebyla vypracována řádně.“ Soud prvního stupně proto podle odvolacího soudu nepochybil, pokud „podanému návrhu vyhověl vycházející z tvrzení navrhovatele.“

[13] K tomu odvolací soud dodal, že „obecné konstatování týkající se hodnocení ne/výhod plynoucích ze vztahu mezi ovládanou a ovládající osobou není dostačující,“ a proto lze „přisvědčit soudu prvního stupně, že zpráva není z uvedeného důvodu úplná.“

II. Dovolání a vyjádření k němu

[14] Proti usnesení odvolacího soudu podala společnost dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), majíc za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného a procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, a sice (posuzováno podle obsahu) zda:

- 1) lze - v řízení o jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích za určité účetní období - při posuzování toho, zda je určitá osoba ovládající osobou, vyjít z akcionářské smlouvy, kterou tato osoba uzavřela v následujícím účetním období,
- 2) je soud povinen při výběru osoby znalce zohlednit vzdálenost sídla znalce od sídla ovládané osoby,
- 3) postačuje, je-li ve zprávě o vztazích posouzení toho, zda vznikla ovládané osobě újma, provedeno souhrnně,
- 4) ke jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích postačuje (pouze) subjektivní přesvědčení či pocit navrhovatele, že zpráva o vztazích není vypracována řádně,

5) je odvolací soud povinen se „v rámci odvolacího řízení zabývat i skutkovými tvrzeními (námitkami) ovládané osoby“ a

6) soud má v řízení o jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích přezkoumat také to, zda se nejedná o „šikanózní návrh“ (zjevné zneužití práva).

[15] Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i usnesení soudu prvního stupně, a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

[16] K první z dovolacích otázek dovolatelka uvádí, že soudy nižších stupňů pochybily, když J. K. označily za ovládající osobu společnosti s odkazem na akcionářskou dohodu uzavřenou (teprve) v roce 2018, a to ačkoli je předmětem řízení jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích za účetní období roku 2017. Pokud se soudy nižších stupňů nezabývaly tím, zda byl J. K. ovládající osobou již v průběhu roku 2017, je jejich právní posouzení věci neúplné, a tudíž i nesprávné.

[17] Prostřednictvím druhé dovolací otázky dovolatelka napadá, že nebyla dodržena kritéria pro výběr znalce, neboť v projednávané věci byl jmenován znalec, jehož „sídlo je od sídla společnosti vzdáleno více než 240 kilometrů.“ Právní úprava přitom podle dovolatelky předpokládá, že splnění povinnosti ovládané osoby poskytnout znalci potřebnou součinnost bude na straně ovládané osoby představovat vznik nákladů, které „z povahy věci budou tím vyšší, čím více bude znalec od sídla ovládané osoby vzdálen.“ K tomu dovolatelka odkazuje na závěry usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 7 Cmo 300/2018, podle nichž je „žádoucí“, aby jmenovaný znalec sídlil co nejblíže sídlu ovládané osoby.

[18] Třetí z dovolacích otázek dovolatelka brojí proti závěru soudů nižších stupňů, které uvedly, že posouzení toho, zda vznikla ovládané osobě újma, musí být formulováno pro „každý smluvní vztah jednotlivě.“ Dovolatelka odkazuje na závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3701/2012, podle nichž „musí být především zjevné, zda uzavřená smlouva odpovídá podmínkám běžného obchodního styku,“ s tím, že „je-li mezi ovládanou osobou a některou z propojených osob uzavírán v rámci běžného obchodního styku větší počet obdobných smluv se stejným předmětem a za stejných podmínek, postačí, budou-li (způsobem výše uvedeným) ve zprávě popsány souhrnně.“

[19] Prostřednictvím čtvrté z dovolacích otázek dovolatelka soudům nižších stupňů vytýká, že vyšly z pouhého subjektivního přesvědčení navrhovatele o tom, že zpráva o vztazích je nesprávná (aniž se zabývaly tím, zda jsou „dány objektivní pochybnosti o úplnosti nebo pravdivosti zprávy o vztazích“). K tomu dovolatelka odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3887/2008, ze dne 28. 3. 2013, sp. zn. 29 Cdo 799/2012, nebo ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3577/2012, a dodává, že soudy nižších stupňů nezkoumaly, zda navrhovatel „vážné a objektivní důvody“ pro přezkum zprávy o vztazích osvědčil.

[20] U páté z dovolacích otázek dovolatelka navazuje na výtky ohledně (chybějícího) zjištění, zda v projednávané věci existují objektivní pochybnosti o úplnosti a pravdivosti zprávy o vztazích. K tomu dovolatelka dodává, že právní úprava, která soudu ukládá, aby o návrhu na jmenování znalce rozhodl do 15 dnů ode dne doručení návrhu, je „nezáviděníhodná a značně nekomfortní“. Tato lhůta se ovšem týká pouze rozhodnutí soudu prvního stupně, a tak „je povinností odvolacího soudu posoudit i skutkové námitky odvolatele proti rozhodnutí o jmenování znalce (resp. posoudit pravdivost skutkových tvrzení, o něž kvalifikovaný společník svůj návrh na jmenování znalce opírá).“ Nadto je dle dovolatelky třeba vyjít z toho, že „zákonodárce povinnost soudu řádně a úplně zjistit skutkový stav věci nijak nemodifikoval, a tudíž nelze dovozovat opak.“

[21] Ve vztahu k šesté dovolací otázce dovolatelka uvádí, že návrh na jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích v projednávané věci je zjevným zneužitím práva, který nepoživá právní ochrany. S názorem odvolacího soudu, podle něhož jsou šikanózní návrhy na jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích postihovány jen dodatečně, a sice tak, že obvyklou odměnu znalce a účelně vynaložené náklady spojené s vypracováním znaleckého posudku ponese navrhovatel, dovolatelka nesouhlasí.

[22] Navrhovatel ve vyjádření k dovolání (datovaném 28. 1. 2020) uvádí, že dovolání je nepřipustné, a navrhuje, aby je dovolací soud odmítl.

[23] K jednotlivým námitkám dovolatelky navrhovatel uvádí, že jím navržený (a soudy jmenovaný) znalec má dostatečné zkušenosti a odborné znalosti pro přezkum zprávy o vztazích, což bylo výlučným důvodem, pro nějž jej navrhovatel navrhl (nad kritériem vzdálenosti sídla ovládané osoby a znalce podle navrhovatele převažuje odborná způsobilost). K tomu navrhovatel dodává, že nestrannost znalce ani jeho odbornou způsobilost dovolatelka v dovolání nezpochybňuje.

[24] K vážným důvodům pro jmenování znalce navrhovatel tvrdí, že současná právní úprava spojila právo navrhnout jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích „se (subjektivním) přesvědčením kvalifikovaného společníka o tom, že zpráva není řádně vypracována.“ Z toho podle navrhovatele vyplývá, že není nutné prokazovat závažné důvody pro jmenování znalce, resp. že pro jmenování znalce „postačuje pouze společníkova domněnka, že zpráva o vztazích nebyla vypracována řádně.“

[25] Navrhovatel dále souhlasí se názory soudů nižších stupňů, podle nichž ve zprávě o vztazích musí být posouzeny výhody a nevýhody u každého smluvního vztahu samostatně, a dodává, že „je-li závěr o výhodách či nevýhodách u těchto smluvních vztahů shodný,“ nelze jej učinit „souhrnně“. V souvislosti s domněle chybějícími náležitostmi zprávy o vztazích navrhovatel poukazuje také na to, že se soudy nižších stupňů nezabývaly otázkou, zda nejde o informace představující obchodní tajemství.

[26] Navrhovatel závěrem zdůrazňuje, že „mu z řízení o návrhu na jmenování znalce k přezkumu zprávy vznikne újma v podobě nákladu časového (...) i finančního (náklady právního zastoupení) a že společník (...) se nemůže vůči své společnosti chovat lhostejně a musí dbát určitých zásad.“ Zdůrazňuje přitom, že „povinnost loajálního jednání tak velí nečinit vůči společnosti úkony, které jsou způsobilé společnost poškodit.“ S tím navrhovatel odmítá, že by byl jeho návrh šikanózním výkonem práva.

[27] Znalec se k dovolání nevyjádřil.

III. Přípustnost dovolání

[28] Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

[29] Podle § 237 o. s. ř. je (není-li stanoveno jinak) dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

[30] První z dovolatelkou formulovaných otázek – a sice zda v řízení o jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích za určité účetní období lze při posuzování toho, zda je určitá osoba ovládající osobou, vyjít z akcionářské smlouvy, kterou tato osoba uzavřela v následujícím účetním období – dovolání přípustným nečiní. Je tomu tak proto, že na jejím posouzení odvolací soud napadené

rozhodnutí nezaložil.

[31] Odvolací soud totiž vyšel (ve shodě se soudem prvního stupně) z toho, že se postavení J. K. – jako ovládající osoby společnosti v přezkoumávaném účetním období – podává „z obsahu zprávy o vztazích“, a nikoli z toho, že v únoru 2018 uzavřel akcionářskou dohodu.

[32] Hodnocení důkazů přitom v dovolacím řízení nelze úspěšně napadnout (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. 29 Odo 1058/2003, usnesení ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. 20 Cdo 4352/2007, rozsudek ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4804/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2011, sen. zn. 29 NSČR 29/2009, uveřejněné pod číslem 108/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, či usnesení ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2421/2015; v judikatuře Ústavního soudu srov. v obdobných souvislostech např. nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. IV. ÚS 191/96, uveřejněný pod číslem 1/1997 Sbírkou nálezů a usnesení Ústavního soudu).

[33] Dovolání je přesto přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení všech zbylých otázek formulovaných v dovolání, které dílem v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny (druhá dovolací otázka), a to přinejmenším v poměrech pro věc rozhodné právní úpravy – viz odst. [34] až [39] tohoto rozhodnutí – (třetí dovolací otázka), a dílem se při jejich řešení odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (čtvrtá, pátá a šestá dovolací otázka).

IV. Důvodnost dovolání

a) Použité právní předpisy

[34] Nejvyšší soud předesílá, že věc posoudil podle zákona o obchodních korporacích, ve znění účinném do 31. 12. 2020.

[35] Je tomu tak proto, že podle čl. II bodu 8 a 9 zákona č. [33/2020](#) Sb., kterým se mění zákon č. [90/2012](#) Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. [458/2016](#) Sb., a další související zákony, se:

1) zpráva o vztazích za účetní období započaté přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona zpracovává podle zákona č. [90/2012](#) Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona,

2) pravidla pro přezkum zprávy o vztazích, včetně řízení o jmenování znalce pro účely přezkumu zprávy o vztazích a povinností znalce, poprvé použijí pro přezkum zprávy o vztazích zpracované v souladu s požadavky zákona č. [90/2012](#) Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

[36] Podle § 82 odst. 1, 2 a 4 zákona č. [90/2012](#) Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále jen „z. o. k.“), statutární orgán ovládané osoby vypracuje do 3 měsíců od skončení účetního období písemnou zprávu o vztazích mezi ovládající osobou a osobou ovládanou a mezi ovládanou osobou a osobami ovládanými stejnou ovládající osobou za uplynulé účetní období (první odstavec).

[37] Ve zprávě o vztazích se uvedou

a) struktura vztahů mezi osobami podle odstavce 1,

b) úloha ovládané osoby v něm,

c) způsob a prostředky ovládaní,

d) přehled jednání učiněných v posledním účetním období, která byla učiněna na popud nebo v zájmu ovládající osoby nebo jí ovládaných osob, pokud se takovéto jednání týkalo majetku, který přesahuje 10 % vlastního kapitálu ovládané osoby zjištěného podle poslední účetní závěrky,

e) přehled vzájemných smluv mezi osobou ovládanou a osobou ovládající nebo mezi osobami ovládanými a

f) posouzení toho, zda vznikla ovládané osobě újma, a posouzení jejího vyrovnání podle § 71 a 72 (druhý odstavec).

[38] Statutární orgán ve zprávě o vztazích zároveň zhodnotí výhody a nevýhody plynoucí ze vztahů mezi osobami podle odstavce 1 a uvede, zda převládají výhody nebo nevýhody a jaká z toho pro ovládanou osobu plynou rizika. Současně uvede, zda, jakým způsobem a v jakém období byla nebo bude vyrovnána případná újma podle § 71 nebo 72 (čtvrtý odstavec).

[39] Podle § 83 odst. 1 z. o. k. má-li ovládaná osoba kontrolní orgán, přezkoumá tento orgán zprávu o vztazích. O výsledcích přezkumu informuje její nejvyšší orgán a sdělí mu své stanovisko, které obsahuje také názor na vyrovnání újmy podle § 71 nebo 72.

[40] Podle § 85 odst. 1 z. o. k. každý kvalifikovaný společník podle § 187 nebo 365 ovládané osoby, který se domnívá, že zpráva o vztazích nebyla vypracována řádně, může navrhnout soudu, aby pro účely jejího přezkumu jmenoval znalce.

[41] Podle § 87 z. o. k. odměna znalci za zpracování znaleckého posudku se určí dohodou a hradí ji ovládaná osoba. Nedohodnou-li se ovládaná osoba a znalec na výši odměny, určí ji na návrh některé z nich soud, který znalce jmenoval. Vedle odměny náleží znalci účelně vynaložené náklady spojené s vypracováním znaleckého posudku (první odstavec). Soud může na návrh ovládané osoby rozhodnout, že obvyklou odměnu znalce za vypracování znaleckého posudku a náklady podle odstavce 1 nese navrhovatel, jestliže ze znaleckého posudku vyjde najevo, že zpráva o vztazích byla vypracována řádně a návrh byl zjevně zneužívající (druhý odstavec).

b) Ke kritériím výběru osoby znalce (ke druhé otázce formulované dovoláním)

[42] Zpráva o vztazích mezi propojenými osobami je jedním z prostředků ochrany společníků a zprostředkovaně i věřitelů obchodní korporace, která je ovládanou osobou. Údaje uvedené ve zprávě umožňují společníkům, jakož i dalším osobám (zejména věřitelům obchodní korporace), zjistit, zda obchodní korporace neutrpěla v důsledku ovládaní újmu a zda případná újma byla včas uhrazena. Aby tato ochrana byla účinná, musí mít společníci ovládané osoby možnost ověřit, zda je zpráva zpracovaná obchodní korporací úplná a pravdivá. Proto zákon umožňuje přezkum obsahu zprávy nezávislým znalcem. Informace z posudku znalce pak mohou společníkům sloužit jako základ pro uplatnění některých nároků, které jim jako společníkům obchodní korporace přísluší (srov. při výkladu právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 obdobně usnesení Nejvyššího soudu dne 15. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 1522/2006, ze dne 28. 3. 2013, sp. zn. 29 Cdo 799/2012, či ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3701/2012). Lze tedy říct, že právo navrhnout přezkum zprávy o vztazích je zejména nástrojem ochrany (menšinových) společníků, jehož smyslem je především kompenzace jejich informačního deficitu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2515/2020, odst. 33).

[43] Tomuto účelu musí být podřízena i kritéria pro výběr osoby znalce, kterého soud pro přezkum zprávy o vztazích jmenuje, a také proto není soud při výběru osoby znalce vázán návrhem (§ 86 odst. 1 z. o. k.). Hlavním a stěžejním hlediskem při výběru osoby znalce je tedy zejména odbornost toho, kdo má být znalcem jmenován. Musí se proto jednat především o osobu, která je oprávněna

vykonávat znaleckou činnost v příslušném oboru.

[44] Druhým základním požadavkem na toho, kdo má být jmenován znalcem pro přezkum zprávy o vztazích, je, aby tato osoba nebyla podjatá pro její poměr k věci, účastníkovi řízení nebo jeho zástupci. Na podjatost přitom nelze usuzovat jen ze skutečnosti, že znalce do funkce navrhl některý z účastníků řízení. Je tomu tak proto, aby bylo zaručeno, že znalec přezkoumá zprávu o vztazích nestranně a nezávisle na tom, v čí prospěch bude výsledek přezkumu zprávy o vztazích vyznívat (§ 10 z. o. k.).

[45] Při výběru osoby znalce je přirozeně (jak dovolatelka správně uvádí) zapotřebí brát v úvahu i otázku hospodárnosti, neboť je skutečností, že náklady přezkumu zprávy o vztazích tíží především samotnou společnost (§ 87 z. o. k.), která musí znalci poskytnout potřebnou součinnost (§ 86 odst. 3 z. o. k.). Jde ovšem o kritérium, které přichází na řadu podpůrně teprve, je-li naplněn předpoklad odbornosti a nepodjatosti toho, kdo se má stát znalcem pro přezkum zprávy o vztazích. Nadto je soud při volbě osoby znalce kritériem hospodárnosti omezen pouze tehdy, měla-li by být potenciální odměna za přezkum zprávy o vztazích a s ním spojené náklady zjevně nepřiměřené, a to zejména ve vztahu k majetkovým poměrům ovládané osoby. Bezpodmínečně proto neplatí, že znalec musí sídlit vždy co nejbližší sídlu ovládané osoby (jak dovozuje dovolatelka).

[46] Jestliže tedy odvolací soud jako správné potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým byl společnosti se sídlem v Pardubicích jmenován znalec se sídlem v Ostravě, pak nelze - v poměrech projednávané věci - hovořit o tom, že by byly náklady spojené s vypracováním znaleckého posudku (s odkazem na vzdálenost sídel společnosti a znalce) zjevně nepřiměřené. Právní posouzení této právní otázky odvolacím soudem je proto správné.

c) K souhrnnému posouzení, zda ovládané osobě vznikla újma (ke třetí otázce formulované dovoláním)

[47] K otázce, zda je zpráva o vztazích dostatečně určitá, je-li posouzení toho, zda ovládané osobě vznikla újma, provedeno pouze souhrnně, se Nejvyšší soud (v poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013) vyjádřil již v usnesení ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3701/2012.

[48] V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud uvedl, že má-li zpráva o vztazích plnit svůj účel, musí popis smluv uzavřených mezi ovládanou osobou a propojenými osobami umožnit posouzení, zda z nich vznikla ovládané osobě újma s tím, že je-li mezi ovládanou osobou a některou z propojených osob uzavírán v rámci běžného obchodního styku větší počet obdobných smluv se stejným předmětem a za stejných podmínek, postačí, budou-li (způsobem výše uvedeným) ve zprávě popsány souhrnně, umožňují-li tento popis posouzení, zda ovládané osobě v jejich důsledku vznikla újma.

[49] Tyto závěry se přiměřeně prosadí i v poměrech pro věc rozhodné právní úpravy, tedy v poměrech zákona o obchodních korporacích, ve znění účinném do 31. 12. 2020 (k tomu viz odst. [34]-[39] tohoto rozhodnutí).

[50] Vyšel-li tedy odvolací soud (bez dalšího) z toho, že „obecné konstatování týkající se hodnocení ne/výhod plynoucích ze vztahu mezi ovládanou a ovládající osobou není dostačující,“ s tím, že „je potřeba provést jejich rozbor,“ přičemž přitakal soudu prvního stupně, který trval na tom, aby posouzení toho, zda ovládané osobě vznikla újma, bylo provedeno „pro každý smluvní vztah (...) jednotlivě“, postupoval v souladu s výše citovanými judikatorními závěry.

[51] K tomu má Nejvyšší soud za potřebné doplnit, že tu část zprávy o vztazích, která hodnotí, zda ovládané osobě vznikla újma, je zapotřebí posuzovat podle jejího obsahu (a nikoli jen formálně). Přitom rozhoduje, zda je popis podaný ve zprávě o vztazích natolik konkrétní a obsáhlý, že umožňuje

řádný přezkum zprávy o vztazích ze strany kontrolního orgánu (§ 83 odst. 1 z. o. k.) či auditora (vyhotovuje-li ovládaná osoba výroční zprávu a podléhá-li tak ověření auditora). Tomu odvolací soud dostal; jeho řešení této otázky je tudíž správné.

d) K požadavku na objektivní nedostatky zprávy o vztazích, které zakládají důvodné pochybnosti o jejím řádném vypracování (ke čtvrté a páté otázce formulované v dovolání)

[52] Otázkou, zda lze návrhu na jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích vyhovět již jen s odkazem na subjektivní přesvědčení kvalifikovaného společníka (resp. akcionáře), který se domnívá, že zpráva o vztazích nebyla vypracována řádně, či zda znalce (naopak) jmenovat jen, je-li návrh vystavěn na objektivních (kvalifikovaným společníkem, resp. akcionářem, tvrzených) vadách zprávy o vztazích, se Nejvyšší soud zabýval v usnesení ze dne 20. 11. 2019, sp. zn. 27 Cdo 192/2018, odst. 28.

[53] V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud vyložil, že přes nepřesné vyjádření ustanovení § 85 z. o. k. je nutné aktivní legitimaci kvalifikovaného společníka vázat nikoliv na jeho subjektivní přesvědčení či pocit, že zpráva o vztazích není vypracována řádně, ale na objektivní (navrhujícím společníkem v návrhu tvrzené a dokládané) nedostatky (vady) zprávy o vztazích, jež zakládají důvodné pochybnosti o jejím řádném vypracování. Dále uvedl, že opačný závěr by odporoval principu proporcionality, neboť pro přezkoumání zprávy o vztazích znalcem, s nímž jsou spojeny nemalé náklady, nemůže postačovat pouhé ničím nepodložené přesvědčení kvalifikovaného akcionáře, že zpráva o vztazích nebyla vypracována řádně. A konečně uzavřel, že se z téhož principu podává, že tyto nedostatky musí být dostatečně závažné (a způsobílé zasáhnout do práv společníků) [v poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 1522/2006, ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3887/2008, či ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3701/2012].

[54] Přitom - vzhledem k tomu, že je řízení o jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích jedním z řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob (ve smyslu § 85 a násl. zákona č. [293/2013 Sb.](#), o zvláštních řízeních soudních, dále jen „z. ř. s.“), a tedy i tzv. nesporným řízením [§ 2 písm. e) z. ř. s.] - platí, že nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, mohou být uváděny i v odvolacím řízení (§ 28 odst. 1 z. ř. s.). Proto je povinností odvolacího soudu i v rámci odvolacího řízení zkoumat, zda je návrh vystavěn na objektivních (navrhovatelem tvrzených a dokládaných) nedostacích (vadách) zprávy o vztazích, či pouze na jeho subjektivním přesvědčení či pocitu, že zpráva o vztazích není vypracována řádně.

[55] Vyšel-li tedy odvolací soud v projednávané věci z toho, že k tomu, aby soud vyhověl návrhu na jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích, postačuje „toliko domněnka navrhovatele o tom, že zpráva o vztazích není řádná“, je jeho právní posouzení této otázky nesprávné.

e) K posuzování zjevného zneužití práva navrhnout soudu, aby pro účely přezkumu zprávy o vztazích jmenoval znalce (k šesté otázce formulované v dovolání)

[56] S ohledem na usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 27 Cdo 192/2018, nemůže obstát ani závěr odvolacího soudu, podle něhož „je věcí každého akcionáře, zda návrh dle § 85 z. o. k. podá, přičemž ‚sankcí‘ proti nedůvodným návrhům je možný přenos povinnosti hradit odměnu znalce na samotného navrhovatele,“ resp. závěru, podle něhož je „obranou proti případnému nedůvodnému šikanóznímu návrhu (...) postup podle § 87 odst. 2 z. o. k.“

[57] Odvolacímu soudu lze přisvědčit potud, že možnost uložit společníkovi, aby uhradil obvyklou odměnu znalce a náklady spojené s vypracováním znaleckého posudku (§ 87 odst. 2 z. o. k.), plní nejen reparační či preventivní funkci, ale má i sankční charakter. S úvahou, podle níž soud návrhu na jmenování znalce vyhoví bez ohledu na to, zda je návrh zjevným zneužitím práva, již ovšem

souhlasit nelze. Zákaz zjevného zneužití práva (§ 8 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku) je obecným principem, který se prosadí i v případě práva na jmenování znalce dle § 85 odst. 1 z. o. k.

[58] Smyslem § 87 odst. 2 z. o. k. pak je nastolit dodatečnou rovnováhu tam, kde již ke jmenování znalce došlo, vyjde-li zejména ze znaleckého posudku (ex post) najevo, že zpráva o vztazích byla vypracována řádně a že návrh byl zjevným zneužitím práva. To ovšem neznamená, že je možné, aby soud v řízení o jmenování znalce (tedy před tím, než bude znalec jmenován) polevil při zjišťování, zda existují objektivní (navrhujícím společníkem v návrhu tvrzené a dokládané) nedostatky (vady) zprávy o vztazích, které zakládají důvodné pochybnosti o jejím řádném vypracování (tedy i při zjišťování, zda není uplatněný návrh zjevným zneužitím práva). Opačný výklad by kolidoval s deklarovaným principem proporcionality (viz odst. [53]) a znamenal by, že soudy v řízení o jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích a priori rezignují na zajištění spravedlivé ochrany soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků řízení (§ 1 o. s. ř. ve spojení s § 1 odst. 3 z. ř. s.).

[59] Ani posouzení této právní otázky odvolacím soudem proto není správné.

f) Vady, k jejichž existenci přihlíží dovolací soud u přípustných dovolání z úřední povinnosti

[60] Je-li dovolání přípustné, přihlíží Nejvyšší soud i k jiným vadám řízení, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Takovou vadou řízení je i situace, kdy k projednání odvolání předseda senátu odvolacího soudu nenařídil jednání, ačkoli tak učinit měl (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4190/2008).

[61] K projednání odvolání nařídí předseda senátu odvolacího soudu jednání (§ 214 odst. 1 o. s. ř.), nestanoví-li zákon jinak (§ 214 odst. 2 a 3 o. s. ř.). To platí i pro řízení o jmenování znalce pro přezkum zprávy o vztazích (§ 1 odst. 3 z. ř. s.) [srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 2515/2020, odst. 42–44].

[62] Jestliže tedy předseda senátu v projednávané věci nenařídil jednání, aby odvolání projednal, aniž byly splněny podmínky, za nichž jednání není třeba nařizovat, zatížil tím řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci samé. To platí tím spíše, jsou-li odvolacím důvodem, jako v projednávané věci (viz zejména č. l. 72 a 72 verte), námitky směřující k neúplně zjištěnému skutkovému stavu věci, nesprávným skutkovým zjištěním či k tomu, že zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly doposud uplatněny [§ 205 odst. 2 písm. d), e), resp. f) o. s. ř. ve spojení s § 1 odst. 3 z. ř. s.].

g) Shrnutí

[63] Jelikož právní posouzení věci není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl dovolatelkou uplatněn právem, Nejvyšší soud – aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) – zrušil usnesení odvolacího soudu (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc odvolacímu soudu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)

- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)